

№ 24 (665)
Чэрвень 2017 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

➔ **Асобы: мастак Мікола Купава і даследчык Ніна Дзявольская – стар. 2 і 6**

➔ **Крыніцазнаўства: сядзібы Віцебшчыны – стар. 3**

➔ **Ландшафты: Жукоўшчынскі парк – стар. 6**

Журы конкурсу разглядае дасланыя бібліятэкамі матэрыялы

Фота Наталлі АГАРОДНІКЕВАЙ

Арганізатары:

Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Грамадскае аб'яднанне
«Беларускі фонд культуры»

Аб выніках XXV рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры»

15 мая 2017 г. у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі былі падведзеныя вынікі юбілейнага XXV рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» за 2016 г.

Конкурс праводзіцца штогод сярод публічных бібліятэк краіны ў два этапы (абласны і рэспубліканскі).

У конкурсе прынялі ўдзел 36 публічных бібліятэк: 12 цэнтральных бібліятэк і 24 бібліятэкі-філіялы, у тым ліку 15 гарпасялковых і сельскіх. Члены журы адзначылі высокую якасць прадстаўленых працаў, разнастайнасць увасобленых ідэяў, творчы падыход удзельнікаў, выдатнае афармленне прадстаўленых матэрыялаў. Практычна кожная конкурсная праца змяшчала ўласныя распрацоўкі, рэкламную і інфармацыйную прадукцыю; суправаджалася электроннымі прэзентацыямі, відэаматэрыяламі аб рабоце бібліятэкі, распрацоўкамі гульнявых праграмаў, сцэнарыямі і г.д.

Па выніках конкурсу дыпламамі першай, другой і трэцяй ступеняў былі адзначаныя 24 публічныя бібліятэкі, 4 бібліятэкі прадстаўленыя журы да захвочвання. Пераможцы атрымаюць узнагароды і прэміі.

Паведамім пра асноўныя дасягненні бібліятэк-пераможцаў, якія атрымалі дыпламы першай, другой і трэцяй ступеняў у кожнай з намінацый.

Найбольшая колькасць працаў была прадстаўленая ў намінацыю «За пошукавую і даследчую працу» – 11.

Першае месца сярод гарадскіх і раённых бібліятэк прысуджана Зэльвенскай раённай бібліятэцы за збор, выяўленне і сістэматызацыю матэрыялаў аб Ганненскім кірмашы. Бібліятэкай створаная хроніка правядзення свята, сабраныя і сістэматызаваныя дакумен-

тальныя звесткі аб яго арганізатарх і фундатарах. На аснове здзейсненай навукова-пошукавай работы падрыхтаваныя: самаробная краязнаўчая кніга «Істория возникновения и традиции Анненской ярмарки», папяровая картатэка артыкулаў «Анненская ярмарка», бібліяграфічны паказальнік з працягам

Лепшай сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк у гэтай намінацыі стала *Казловіцкая сельская бібліятэка Калінкавіцкага раёна*. Матэрыял, сабраны пад час скрупулёзнай даследча-пошукавай работы бібліятэкара, адлюстроўвае ўсе гістарычныя этапы развіцця вёскі Казловічы. З мэтай прадстаўлен-

ных эпох, а дакументы, фатаграфіі, успаміны землякоў раскрываюць гісторыю развіцця вёскі. Этнахатка налічвае звыш 300 экспанатаў і выклікае вялікую цікавасць у чытачоў.

На **другое месца** ў гэтай намінацыі вылучана *гарадская бібліятэка № 4 імя Б.М. Мікуліча г. Бабруйска* за працу, прысвечаную вывучэнню жыцця, дзейнасці і творчай спадчыны беларускага пісьменніка Б.М. Мікуліча, імя якога з гонарам носіць бібліятэка. У ходзе даследчай і пошукавай работы бібліятэкараў у архівах і музеях Беларусі, цеснага супрацоўніцтва з роднымі і знаёмымі было сабрана шмат копіяў дакументаў, лістоў, рукапісаў, фотаздымкаў. У Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва супрацоўнікі бібліятэкі пазнаёміліся з асабістым фондам беларускага пісьменніка, які складаецца з рукапісаў некаторых твораў, рэцэнзій на прачытаныя кнігі, сшыткаў з яго перакладамі і вершамі, сцэнарыямі да святочных канцэртаў, перапіскі з сёстрамі, сябрамі, пісьменнікамі.

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк на **другое месца** вылучана *Сасноўская сельская бібліятэка Віцебскага раёна*. У рамках краязнаўчага праекта «Гісторыя сяла – гісторыя народа (2015 – 2016 гг.)» бібліятэкар разам з сябрамі клуба «Пошук» вяла работу па вывучэнні сучаснага становішча вёсак свайго рэгіёна: збірала этнаграфічныя, тапанімічныя матэрыялы, вывучала традыцыі мясцовасці. Вынікам рэалізацыі праекта стаў краязнаўчы даведнік па родным краі «Любы сэрцу сасновы край. Летапіс родных вёсак», у якім адлюстраваная інфармацыя аб вёсках Віцебскага раёна ад часу іх заснавання і да нашых дзён.

(Працяг на стар. 5)

Матэрыялы бібліятэк-пераможцаў у намінацыі «За пошукавую і даследчую працу»

«Ганненскі кірмаш», даведнік «Ганненскі кірмаш: навукова-даследчая дзейнасць», краязнаўчы нарыс «Лістая страіцы эпох... Істория Анненской ярмарки», зборнік артыкулаў «Ганненскі кірмаш. Мінулае, сучаснае, будучае», зборнікі вершаў «Да нас вярнуўся гонар наш – славыты Ганненскі кірмаш».

ня побыту і культуры вяскоўцаў, вяртаня памяці аб зямлі, якая з'яўляецца іх вытокамі і калыскай, у 2016 г. у бібліятэцы была створаная «Этнахатка сялянскага побыту», аформленая ў выглядзе старадаўняй хаты з прадметамі побыту, прыладамі працы той далёкай пары. Гэта дапамагае ўзнавіць аблічча міну-

На тым тыдні...

✓ **17 чэрвеня** ў музеі «Лошыцкая сядзіба» (філіял Музея гісторыі горада Мінска) пры падтрымцы пасольства Італьянскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь адбыўся **фартэ-піянный канцэрт італьянскага музыканта Мікеле Дзі Тора «Джазавая імправізацыя на тэму класікі»**. Сёлета Беларусь і Італія адзначаюць дваццаць пяць гадоў з дня ўсталявання дыпламатычных зносінаў і Год італьянскай культуры ў Беларусі. Мінск абраны месцам правядзення Свята музыкі, канцэрты якога ладзяцца з удзелам музыкантаў розных жанраў з 1985 года.

✓ **20 чэрвеня** ў Музеі тэатральнай і музычнай культуры адкрылася **выстаўка «Музычныя інструменты Індыі»**. Індыйская класічная музыка з'яўляецца адной з самых старажытных комплексных музычных традыцыяў свету. Свой пачатак яна бярэ ў Ведах – старажытных святых пісаннях індуйстаў. Пра ўзнікненне і развіццё індыйскай класічнай музыкі складалася мноства легендаў, што сведчыць аб важнай ролі музыкі ў індыйскай культуры.

Многія музычныя інструменты з'явіліся і выкарыстоўваліся толькі ў Індыі. Найбольш вядомыя з іх – гэта сітар і табла. Сітар – адзін з найбольш распаўсюджаных струнных шчыпковых інструментаў ў Індыі, з'явіўся ў XIII стагоддзі, яго корпус зроблены з гарбуза. Табла – гэта пара барабанаў, кожны з якіх мае сваю мембрану. Але ёсць яшчэ мноства іншых інструментаў, напрыклад, мрыдзінгам – вельмі старажытная форма барабана, якая мае дасканалую акустыку, сарод – папулярны сольны інструмент Паўночнай Індыі, на якім граюць прыстасаваннем з какасавай шкарлупіны або слановай косці. Гэтыя і іншыя інструменты былі прадстаўлены на выстаўцы.

✓ **23 чэрвеня** ў Бярэзінскім біясферным запаведніку адкрыўся **Цэнтр міфалагічнага турызму**, што складаецца з Музея міфаў, экасцяжыны «У краі міфаў», а таксама сонечнай электрастанцыі. Праект быў здзейснены БГА «Адпачынак у вёсцы» ў межах праекта «Садзеянне пераходу Рэспублікі Беларусь да зялёнай эканомікі», які фінансуецца Еўрапейскім Саюзам і рэалізуецца Праграмай развіцця ААН разам з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь. У цырымоніі адкрыцця бралі ўдзел прадстаўнікі гэтых арганізацыяў, кіраўніцтва раёна, навукоўцы і журналісты. Прайшлі першыя экскурсіі, а таксама прэс-канферэнцыя і круглы стол «Інтэрпрэтацыя прыроднай і культурнай спадчыны Беларусі праз вобразы міфалагічнай традыцыі».

Падрабязней пра падзею чытайце ў наступным нумары.

✓ **24 чэрвеня** ў Беларуска-дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту святкавалі **Купалле**. Гэта галоўны летні рытуал беларусаў, які здаўна праводзіўся ў ноч з 23 на 24 чэрвеня. Свята прыпадае на пераломны момант года – перыяд летняга сонцавароту, калі, як казалі нашыя продкі, «сонца паварочвае на зіму, а лета на жару». Наведнікі свята мелі магчымасць зрабіць купальскі вянوک з палявых кветак і зёлак, паваражыць на каханага ды на свой лёс, далучыцца да раскладвання вогнішча і павадзіць карагоды, патанчыць ды інш.

✓ **26 чэрвеня** незалежная культурніцкая пляцоўка «Арт Сядзіба» запрасіла ў мінскі клуб «ЛП» на **спектакль «Браніслаў. Сцэны з жыцця і сноў»**, прысвечаны пакручастаму і трагічнаму лёсу Браніслава Тарашкевіча. Прэм'ера спектакля адбылася ў 2015 годзе ў Мінску, за час існавання яго пабачылі ў Пружаных, Гомелі, Вільні.

✓ **27 чэрвеня** ў рамках Купалаўскіх дзён Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы прадставіў **зборнік выбраных вершаў Янкі Купалы «А хто там ідзе?» на славацкай мове**. Выданне стала плёнам працы паэтаў-перакладчыкаў Марыяна Серваткі, Яраслава Рэзніка і Сяргея Макара. Пачынае зборнік знакаміты верш-гімн «А хто там ідзе?» – сімвал жадання і права беларусаў сцвердзіць сябе ў свеце.

Кніга беларускага песняра на славацкай мове стала важным крокам на шляху развіцця і мацавання беларуска-славацкага культурнага дыялогу. М. Серватка, які ў 2008 – 2013 гадах як Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол прадстаўляў у Беларусі сваю Бацькаўшчыну, неаднаразова падкрэсліваў важнасць і неабходнасць гэтага працэсу, які стане трывалым падмуркам добрасуседскіх стасункаў паміж Беларуссю і Славакіяй. Выданне ажыццёўленае дзякуючы Саюзу славацкіх пісьменнікаў.

Слава Воршы ўжо ня горша!

Сябры, родныя і калегі Міколы Купавы прыехалі з Оршы ў Мінск на адкрыццё ў Палацы мастацтваў вернісажу «Айчына светлая мая», прысвечанага 50-годдзю творчай дзейнасці мастака.

М. Купава – творца з выразна акрэсленай грамадскай пазіцыяй. Ён уладальнік найвышэйшай узнагароды ў галіне кніжнага мастацтва – дыплама і медаля імя Францыска Скарыны (1988), лаўрэат прэміі Беларускага фонду Тадэвуша Касцюшкі (1996), пераможца конкурсу «Вечныя гарады».

Мікалай Мікалаевіч скончыў аддзяленне графікі Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута ў 1976 г. Выкладаў у мастацкай вучэльні імя А. Глебава ў 1976 – 1978 гг., на архітэктурным факультэце Беларускага нацыя-

вечнасці. У 1970-х гг., калі яшчэ мала хто з нас марыў пра нацыянальную дзяржаву, ён ведаў, што такая дзяржава будзе. І яна паўстала высілкамі людзей, якія былі побач са спадаром Мікалаем і разам рабілі агульную справу. Сёння мы ба-

цыі выстаўкі, а сваім землякам, родным, калегам – за тое, што яны прыехалі з іншых гарадоў і вёсак і раздзялілі з ім радасць адкрыцця вернісажу.

Мастаку вельмі дарагі Аршанскі край, ён шмат робіць для яго. Пад час імпрэзы М. Купава дзяліўся ўспамінамі пра найдаражэйшы куток Беларусі:

– Я нарадзіўся 31 студзеня 1946 г. у Оршы. На маёй памяці былі яшчэ помнікі архітэктуры XVII ст., якія стваралі аблічча горада. Тое, што я бачыў, было моцным імпульсам для майго сталення. Застаўся ў памяці бераг над Аршыцай, уніяцкі храм. Гэтая царква выхавала ў мяне разуменне прыгожага, дабрыню, іншыя станючыя якасці. Калі я выходзіў на падворак, бачыў гэты храм, які быў як аршанскі Нотр-Дам. Ён быў збудаваны па-за цэнтрам горада ў 1758 г., таўшчыня яго муроў складала паўтара метра. У 1920 – 1930-я гг. у храме быў музей, потым – сховішча. Хлапчукі залазілі ў яго праз дзірку, там была процыма галубоў. Шкадую, што не асмеліўся разам з імі залезці.

Памятаю, як у 1969 г. пасля заканчэння мастацкай вучэльні ў Мінску я ехаў наведваць бацькоў. З паўкіламетра мне засталося ісці, і я ледзьве не абамлеў, калі ўбачыў, што чыгунная баба разбурае сцяну храма. Я жахнуўся ад таго, што быў адбіты правы неф. Я стаў здымаць на фотаапарат тое, што адбывалася, напісаў ліст у газету «Літаратура і мастацтва» і ў Савет Міністраў. Калі пазнаёміўся з Уладзімірам Караткевічам, высветлілася, што ён тады таксама пісаў звароты. Аднак усё знеслі, застаўся толькі кляштар і кавалак сцяны царквы.

Праз год я паступіў у інстытут і з таго часу адчуў сябе прыналежным да творцаў. Калі абараняўся ў 1976 г., узяў за тэму паўстанне Кастуся Каліноўскага. У мяне была серыя аркушаў, прывязаных да кнігі Генадзя Кісялёва «Сейбіты вечнага». Я праілюстравалі кнігу, і яна паслужыла пачаткам тэмы. Потым я стварыў тры партрэты Кастуся Каліноўскага... – распавёў М. Купава.

Боскі дар творчасці, накіраваны на перамяненне свету і на тое, каб прыгажосць і гармонія ратавалі душу чалавека, прынёс вялікі плён. Паўстагоддзем творчай дзейнасці М. Купава выказаў пашану роднаму краю і яго святыням.

*Эла ДЗВІНСКАЯ
Фота айтара*

М. Купава з унучкай на вернісажы

нальнага тэхнічнага ўніверсітэта ў 2002 – 2006 гг. У 1998 – 2004 гг. быў старшынёй мастацкай суполкі «Пагоня».

М. Купава працуе ў кніжнай і станковай графіцы, акварэлі, жывапісе і экслібрысе. Даследуе беларускую архітэктуру, у прыватнасці, аршанскае абарончае і сакральнае дойлідства. Ён праілюстравалі больш за 30 кніг і альбомаў, стварыў выявы Канстанціна Астрожскага, Ефрасінні Полацкай, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Алаізы Пашкевіч, Івана Луцкевіча і іншых. Браў удзел у больш як 90 персанальных, нацыянальных і міжнародных выстаўках.

Вернісаж наведалі кампазітар Ігар Лучанок, народныя мастакі Беларусі Васіль Шаранговіч і Уладзімір Тоўсцік ды інш. Да гасцей выстаўкі звярнуўся старшыня Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца:

– Мікалай Мікалаевіч у добрай творчай і фізічнай форме сустрэў свой юбілей. Ён паклаў жыццё на сцвярджанне нашых нацыянальных святыняў, а значыць, на замацаванне нас у

чыым вынік: ёсць нашая дзяржава, мацнее нашая нацыя, мы маем юбілейную выстаўку мастака.

– Мікалай Мікалаевіч – наш настаўнік, на яго творах мы вучыліся, – раскажаў старшыня суполкі «Пагоня» Ігар Марачкін. – З ім мы аб'ездзілі шмат пленэраў, разам вандравалі па Беларусі. Жадаем яму творчых поспехаў і далейшай плённай працы!

М. Купава выказаў удзячнасць Беларускаму саюзу мастакоў за дапамогу ў арганіза-

Фрагмент працы М. Купавы

Сядзібная культура – важная арганічная частка гісторыка-культурнай спадчыны краіны, звязаная не толькі з архітэктурай, народным доўлідствам, але і з рознымі відамі мастацтва і духоўнай культуры народа.

Сядзібнаўства – досыць маладая галіна краязнаўства. На Брэстчыне і Гродзеншчыне ўжо прыводзяцца сур’ёзныя працы па фармаванні каталога сядзібаў, апісанні страчанага і таго, што дайшло да нашага часу, вывучаецца генеалогія ўласнікаў сядзібаў. Але абагульняючай працы, прысвечанай палацам і сядзібам не толькі Віцебшчыны, але і Беларусі ў цэлым, дасюль няма. Цікаваць да гэтай тэмы досыць вялікая, але яна пакуль не прыцягнула ўвагі спецыялістаў. Даследаванні абазначаных архітэктараў пакуль маюць эпізодычны характар. Гэты артыкул – спроба прадставіць асноўныя накірункі працы, зробленай па вывучэнні сядзібаў Віцебшчыны.

Рэшткі былой сядзібы Валадковічаў у Іванску

Фота з globus.tut.by

Краязнаўства

Сядзібы Віцебшчыны ў гістарыяграфіі

Першай працай, прысвечанай гісторыі, архітэктуры сядзібаў Віцебшчыны, з’яўляецца работа А. Цеханавецкага «Хроніка одного поместья: Бочейково». На мяжы стагоддзяў у Расіі выдаваўся часопіс «Столица и усадьба» (№№ 1 – 90, 1913 – 1917 гг.), але ці змяшчаў ён матэрыялы па сядзібах Віцебшчыны, нам невядома. Некалькі невялікіх артыкулаў У. Адамава прысвечаныя паркам, садам і гаспадарцы асобных маёнткаў краю: Бачэйкаўскаму, Бешанковіцкаму, Вялікалятчанскаму, Фатыні.

Толькі з сярэдзіны 1980-х гг. вывучэнню былых сядзібаў у Беларусі пачынае надавацца пэўная ўвага даследчыкаў. Выключэннем выглядае выданне А. Кулагіна «Архитектура дворцово-усадебных ансамблей Белоруссии». У ім разглядаюцца, галоўным чынам, архітэктура палацаў і сядзібаў, планіровачныя прынцыпы пабудовы палацава-сядзібных комплексаў Беларусі.

У кнізе «Страчанае спадчына» асобны раздзел «Па колішніх маёнтках» прысвечаны зруйнаваным сядзібам Беларусі. Пададзены ён пад аўтарствам А. Кулагіна, але ўяўляе сабой пераклад асобных артыкулаў з выдання Рамана Афтаназы «Былыя сядзібы на ўскраінах Рэчы Паспалітай», з іх 6 – з Віцебшчыны. Прычым спасылкі на гэтага аўтара няма ні ў артыкулах, ні ў спісе літаратуры. Дапушчаныя і памылкі. Так, сядзіба Чарнаручча Эльўнераў знаходзілася не ў Лепельскім павеце, а ў былым Віцебскім (сучасны Лёзненскі раён).

Паркі Беларусі як частка палацавых і сядзібных ансамбляў сталі тэмай даследавання доктара біялагічных навук А. Федарука. У 1970 – 1980-я гг. асноўнай тэмай даследавання навукоўцы была культурная дэндрафлора Беларусі. Вынікам шматгадовай працы сталі кнігі «Древесные растения садов и парков Белоруссии», «Старинные парки Белоруссии: инвентаризация, стилевые особенности, сохранение и функциональное использование», «Садово-парковое искусство Беларуси». У пазнейшы час увага даследчыка была акцэнтаваная на вывучэнні сядзібаў і палацаў у пераважнасці Цэнтральнай і

Заходняй Беларусі. На жаль, стану сядзібаў Віцебшчыны А. Федаруком прысвечаная толькі адна публікацыя, змешчаная ў «Віцебскім сшытку».

В. Анціпаў прысвяціў сваю кнігу «Парки Белоруссии» стану паркаў у нашай краіне.

Ю. Якімовіч артыкулаў па гэтай тэме ў мясцовым перыядычным друку. Ён жа распрацаваў і ўклаў слоўнік тэрмінаў, гаспадарчых, вытворчых пабудоваў і дэталей сядзібнай архітэктуры (1991).

Асаблівую каштоўнасць уяўляюць працы мясцовых

віцебскіх краязнаўцаў, якія ўдакладняюць дэталі, лакалізуюць месцы знаходжання страчаных маёнткаў, станісных. Гэта М. Баўтовіч (Полаччына), М. Гіль (Пастаўшчына), В. Карасёў (Полаччына), М. Паўлаў, К. Шыталь, В. Скараход (Докшыччына), К. Шыдлоўскі (Браслаўшчына), В. Ермалёнак (Мёршчына), А. Бубала (Дрысеншчына), Я. Бунта (Дзісеншчына), В. Грыбко (Чашніччына), С. Глушкоў (Полаччына), А. Райчонак, У. Ляскоўскі, К. Кожан (Шаркаўшчына), У. Скрабатун (Глыбоччына), А. Шын-

кевіч (Аршаншчына), І. Януш (Лепельшчына). Пэўную інфармацыю пра сядзібы можна атрымаць у вучэбна-інфармацыйных выданнях, прысвечаных раёнам, кнігах «Памяць». Нацыянальнае агенцтва па турызме выдала буклет пра сядзібы Полаччыны.

Некаторыя энцыклапедыі змяшчаюць артыкулы, прысвечаныя сядзібам краю. Але ў асноўным яны паўтараюць інфармацыю са «Збораў помнікаў» і кніг «Памяць». Артыкулы, прысвечаныя стану сядзібаў Віцебшчыны, можна знайсці на старонках перыядычнага друку: бюлетэня «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі» («Спадчына»). Напрыклад, сядзібнай архітэктуры Віцебшчыны прысвяціў артыкул С. Сергачоў.

У краязнаўчым альманаху «Русская усадьба», што выдаецца як дадатак да часопіса «Наше наследие» ў Расіі, эпізодычна сустракаюцца некаторыя матэрыялы і па Віцебшчыне.

Польскі даследчык Р. Афтаназы выдаў 12-томную працу «Былыя сядзібы на даўніх ускраінах Рэчы Паспалітай». У тамах 1, 4 можна знайсці звесткі пра сядзібы на Віцебшчыне. Праўда, толькі тыя, што належалі каталіцкай шляхце.

Асобна варта адзначыць электронныя рэсурсы, на якіх можна знайсці інфармацыю, прысвечаную сядзібам: сайты radzima.org, globus.tut.by, radzima.net з дэвізам «Знайdzі свае карані ў Беларусі і Літве».

Такім чынам, пэўная інфармацыя па гісторыі, архітэктуры сядзібаў Віцебшчыны маецца. Але комплексная праца па стварэнні каталога маёнткаў, апісанні іх архітэктуры, складанні радаводаў уласнікаў яшчэ наперадзе.

Мікола ПІВАВАР

Сядзіба Цеханавецкіх у Бачэйкаве

Ускосна аўтар закранае і сядзібы, без іх, як правіла, не было і паркаў. Тэмай дысертацыі даследчыцы Н. Будзьцы на атрымманне ступені кандыдата архітэктуры стала таксама садова-паркавая спадчына Беларусі.

У 1985 г. выйшаў у свет віцебскі том манументальнага выдання «Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі». У ім змяшчаецца інфармацыя пра некаторыя сядзібы краю. Але выданне мае заідэалагізаваны характар. Галоўнай на той час задачай было паказаць савецкую гісторыю, подзвіг народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Таму большасць сядзібаў у кнізе згадваецца. Напрыклад, у Віцебскім раёне ўказаная толькі адна – Здраўнёва, хаця на той час у досыць добрым стане іх было не менш за пяць: у в. Мазалава, В. Лётцы, Лукі, Брыгітполле, Сасноўка.

Віцебшчына пасля пераезду ў Віцебск Ю. Якімовіча стала асноўнай тэмай даследавання гэтага выдатнага вучонага. Шэраг артыкулаў у «Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва Беларусі» прысвечаны сядзібам. Шмат друкаваў

Літаратурнымі дарогамі Ушаччыны

24 чэрвеня Літаратурны музей Пётруся Броўкі ладзіў літаратурнае падарожжа на Ушаччыну «1.1.1: Броўка – Быкаў – Барадулін».

Падарожжа было прымеркаванае да дня нараджэння Пётруся Броўкі і прысвечанае тром беларускім творцам ушачкага паходжання з заслужаным званнем народны – Пётруся Броўку, Васілю Быкаву, Рыгору Барадуліну. У кампаніі творчых людзей – празаікаў і паэтаў, мастакоў і артыстаў, музейшчыкаў і бібліятэкараў – вандроўнікі наведалі г.п. Ушачы, в. Бычкі і в. Пуцілкавічы.

Ва Ушачах ладзілася імпрэза з удзелам пісьменнікаў, творчых дзеячаў, супрацоўнікаў музеяў Мінска і Ушачаў. Можна было наведаць дом, дзе нарадзіўся паэт, і ўбачыць месца яго

вечнага прыстанку. Па просьбе самога Р. Барадуліна ў якасці надмагільнага помніка быў пастаўлены валун з высечаным на ім крыжом.

У вёсцы Бычкі, дзе нарадзіўся В. Быкаў, падарожнікаў чакала сустрэча з пляменнікам пісьменніка Мікалаем Хара-

кам, які наглядае за сядзібнай-музеем Васіля Быкава.

Апошнім пунктам падарожжа стала загадкавая, амаль вымерлая вёска Пуцілкавічы, дзе нарадзіўся П. Броўка, і яго хата-музей.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Фота са старонкі музея П. Броўкі ў Facebook

(Заканчэнне.
Пачатак у № 23)

У Манпелье Францыску Скарыну паказалі багаты дом, які пабудаваў яшчэ адзін знакаміты алхімік. Сцвярджалі, што, завалодаўшы філасофскім каменем, ён атрымае багацце пераўтварыў у «каменныя палаты». Дамы ў яго былі не толькі ў Манпелье, але і ў іншых гарадах Францыі, у тым ліку і ў Парыжы. Аздоба гэтых дамоў, якія алхімік Фульканэла назваў «філасофскімі манастырамі», выяўляла сваю сувязь з герметызмам.

Імя гэтага алхіміка Жак Кёр. Ён стаў багатым банкірам. Поўнасьцю маніпуляваў пастаўкі зброі ў абмен на вострыя прыправы паміж Францыяй і мусульманскімі краінамі. Цэлы флот пад яго сцягам рассякаў воды Міжземнага мора. Ён валодаў таксама сярэбранымі руднікамі. Яго банк даваў грошы ў пазыку найбольш уплывовым асобам, уключаючы і самога караля.

Яшчэ ў 1453 годзе, калі будаўніцтва велічнага палаца Жака Кёра завяршалася, кароль нечакана аддаў гаспадару пад суд. Гэта было следства тых цёмных палітычных інтрыгаў, што ўжо доўгі час пляліся супраць Жака Кёра яго ворагамі. Ён адправіўся ў выгнанне ў Рым, дзе неўзабаве памёр. Але паданне, як у выпадках з іншымі знакамітымі алхімікамі, адмаўляе яго смерць, прысваючы яму бесмяротнасць.

У Манпелье, як адзначыў для сябе Скарына, усё было пранізанае алхіміяй. Алхімікаў можна было сустрэць ва ўсіх сацыяльных катэгорыях грамадства. Тут былі прадстаўнікі «белага духавенства», манахі, дваране, дзяржаўныя служачыя, купцы, буржуазія, мяшчане і маргіналы. Усе хацелі багацця, усе шукалі філасофскі камень.

Алхімія ў Манпелье была звязаная з медыцынай. Можа, таму, што яе знакамтыя адэпты так ці інакш знаходзілі прыстанак на медыцынскім факультэце ўніверсітэта.

Вучоба на гэтым жа факультэце ў Францыска Скарыны ішла паспяхова. Гэта было тое, чаго ён хацеў. Ён удаканалваў свае веды, звязаныя з народнай медыцынай. А тут у яго быў багаты вопыт. Вандруючы па розных краінах, Скарына цікавіўся, як у новых мясцінах лечыць людзей народнымі сродкамі, якія прымяняюць травы. Пра ўсё гэта ён пытаўся ў звычай-

Манпелье ў XVI ст.

ных сялянаў, знахараў, чарнакніжнікаў, цырульнікаў, лазеншчыкаў, мясцовых доктараў. Вялікай траўніцай была і яго маці. І вось каштоўны спляў кніжных ведаў з мудрасцю народнай медыцыны далі магчымасць Скарыну дабівацца бліскучых вынікаў

і тых, каго называлі «мяшком з золатам».

Вучоба завяршалася, і Скарына збіраўся ўжо трымаць ва ўніверсітэце экзамен на званне доктара лекарскіх навук. Пасля гэтага ён стаў бы паважаным чалавекам і змог бы больш часу аддаваць працы, звязанай з атрутнымі раслінамі, якія пры малых дозах маглі ставіць на ногі амаль невылечных людзей.

Але тут паступіла прапанова, ад якой нельга было адмовіцца. Тым больш алхіміку. І Франціск Скарына зноў пачаў збірацца ў дарогу.

Рыгор АНДРЭЯВЕЦ,
г. Томель

Падарожжа ў Манпелье

Сабор у Манпелье

Цытадэль горада Манпелье

у сваёй медыцынскай практыцы. У гэтым ён пераканаўся, калі лячыў не толькі простых людзей з Манпелье, але

Васіль ЗУЁНАК

Такі быў знак...

Гярбы кавалі шляхта і князі,
Каб дрэва радаслоўнае

адзначыць, –
Тады і слава будзе на мазі,
І справа будзе абяцаць удачу!

Пад іх аховай зборышча гуло
На сейміках ад пыкі засцянкавай,
На гетмана якраз

акрас было
У захудалым гербе шляхцоковым.

Не трапіў у гярбоўнік гэты знак,
І на шчытах не карбаваўся слынных,
І роду ён не знатнага –

аднак:
Стаўляў яго першадрукар Скарына.

Гравюру тонкую выводзіла рука –
Глядзі, люд паспаліты, і кумекай:
У промнях сонца – рог маладзіка:
Як фас і профіль твару чалавека.

Адны казалі: «Гэта ноч і дзень,
Святло і цемра...».

Іншыя: «Францыску
Карцела перадаць зацьмення цень
У год, калі сустрэўся ён
з калыскай...».

Мабыць, і так... Але хутчэй за ўсё
Быў маладзік хвіліны думнай
знакам,
Што па начах бяссонна мы нясём
Пад спаконвечным кругам
Задзяка.

А сонца – сімвал светлы пачуцця
І прамяністы поўдзень
летуценняў.
Аблічча двухадзінае жыцця –
Развагі холад і агонь натхнення.

Прыгледзьцеся – заўсёды на мяжы,
Дзе сонечныя вусны,
месяц ззяе:

Найперш падумай,
а пасля скажы, –
І вучыць ён, і перасцерагае.

Затое вочы ў сонца – нібы крык,
Яны ляцяць, як гукі роднай мовы,
І здаўся ўрэшце месяц-маладзік,
І адхінуўся, каб лунала слова!

На той выяве герб – аўтапартрэт:
Друкар Скарына ў сонечным абліччы
Дыктуе веку новы завет,
Парушыўшы біблейскі
строгі звычай.

Такі быў знак. Ён з Полацкай зямлі
Пайшоў у свет,
зламаў маўчаньня крыгі...
Цябе мы – як надзею – збераглі,
Скарынаўскае сонца, наша кніга!

(Паводле выдання
«Падарожная кніжка
Скарыны». Мінск, 1990)

К Омілетам Кніга Вікомам Премудрѣ • Го
мошню Бога Вѣтроуи Єдиного • Иматри
Его Прѣтѣе дѣвни Нѣрни • Повѣлани
ѣмъ • Прѣтѣю • Ибѣкладом • Ѣтемого Нѣбѣ
Вѣтѣрѣнѣхъ мѣдѣхъ • Доктора Франциска
Скоринина сына • Влоцка • Ѣслениомъ
Старомъ мѣсте Прѣзскомъ • Аѣта пона
роженнѣ спаситѣлѣ нашего • Тысѣщнаго Пѣтѣ
сотого Нѣсмъ надѣлѣтѣго • Нѣнѣ Генѣѣмъ
дѣмъ дѣлѣтѣго надѣсѣтъ >

Аб выніках XXV рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры»

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

Трэцяе месца ў намінацыі «За пошукавую і даследчую працу» заняла *Цэнтральная раённая бібліятэка г. Жабінкі*. Бібліятэкарамі ажыццяўляецца даследаванне і збор матэрыялаў аб удзеле ваеннаслужачых Жабінкаўскага раёна ў баявых дзеяннях у Афганістане, успамінаў воінаў-інтэрнацыяналістаў аб афганскіх падзеях. У выніку пошукава-даследчай работы супрацоўнікамі бібліятэкі створаны электронны рэсурс – база дадзеных «Афганістан: наша памяць і боль», якая карыстаецца значным попытам у чытачоў бібліятэкі. Пры падрыхтоўцы базы дадзеных былі выкарыстаныя паўнатэкставыя матэрыялы, фотадакументы, а таксама пісьмы, перададзеныя воінамі-афганцамі або іх родзічамі з розных архіваў, рэсурсаў інтэрнэта.

Сярод бібліятэк, якія размешчаны ў сельскай мясцовасці, **трэцяе месца** атрымала *Махроўская сельская бібліятэка Іванаўскага раёна*. Адраджэнне самабытнай беларускай культуры, захаванне фальклорнай спадчыны, папулярныя матэрыялы аб жыцці знакамітых землякоў, вывучэнне гісторыі свайго краю, стварэнне шэрагу значных гісторыка-краязнаўчых і літаратурна-знаўчых матэрыялаў аб родным краі – асноўныя напрамкі краязнаўчай дзейнасці гэтай бібліятэкі. Вынікам такой работы стала напісанне бібліятэкарам летапісу в. Махро. На яго старонках прадстаўлены запісы сустрэчаў з вясковымі старажыламі, іх успаміны, фотадакументы, копіі матэрыялаў з сямейных архіваў, школьнага краязнаўчага музея. Матэрыялы, прадстаўлены ў летапісе, кожны год дапаўняюцца і

рымалася зацікавіць юных чытачоў, выклікаць у іх яркія уражанні, сфармаваць станоўчую матывацыю да чытання беларускай кнігі, павагу і любоў да роднай мовы.

Першая прэмія сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк прызначана *Чэрнеўскай сельскай бібліятэцы Дрыбінскага раёна* за плённую працу ў напрамку нацыянальнага адраджэння, выхавання любові і павагі да роднага краю, цікавасці да вывучэння гісторыі сваёй вёскі сярод падростаючага пакалення. З 2014 г. бібліятэкай паспяхова рэалізуюцца мэты праекта «Беларускія кніжкі ў сельскай бібліятэцы». Праект прадстаўляе комплекс напрамкаў і мерапрыемстваў па арганізацыі занятасці, адпачынку дзяцей і падлеткаў у цеснай сувязі з народнымі традыцыямі гэтай мясцовасці. Больш за 100 арыгінальных экспанатаў вясковага побыту сабраны ў этнаграфічным пакоі бібліятэкі «Ад родных вытокаў», распрацаваны і ўкараняецца ў жыццё краязнаўчы маршрут «Сцяжынкамі роднага краю».

Другое месца ў намінацыі заняла *Горацкая раённая дзіцячая бібліятэка*. Умела выкарыстоўваючы розныя формы, метады, прыёмы і сродкі работы, дзіцячая бібліятэка імкнецца ахапіць усе напрамкі бібліятэчнай асветы, стварыць спрыяльныя ўмовы для захавання і адраджэння нацыянальных культурных здабыткаў, гістарычнай спадчыны, выхавання ў падростаючага пакалення павагі і гонару за Радзіму, стварыць умовы для прасоўвання кнігі і чытання, павышэння прававой культуры чытачоў, патрэбнасці весці здаровы лад жыцця, фармавання маральнай асобы.

рам» (2013 – 2015 гг.). Выклікаюць інтарэс змястоўныя пасяджэнні і арганізаваныя ў бібліятэцы цікавыя мерапрыемствы аматарскім аб'яднаннем «Юны экалаг».

На **трэцяе месца** ў гэтай намінацыі вылучаная *бібліятэка-філіял № 2 г. Гомеля*. Прапаганда беларускай нацыя-

стоўваючы інавацыйныя формы і метады: размяшчаюць вершы паэтаў на сайце бібліятэкі, ствараюць электронныя прэзентацыі, буктэрэйлеры; выдаюць і прэзентуюць зборнікі мясцовых паэтаў. Важным дасягненнем бібліятэкі з'яўляецца стварэнне калекцыі кніг мясцовых аўтараў з аўтаграфамі.

Першую прэмію сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк атрымала *Салтановская сельская бібліятэка Рэчыцкага раёна*, якая з'яўляецца для вясцоўцаў не толькі інфармацыйна-культурным цэнтрам, але і месцам, дзе можна знайсці падтрымку творчых задумак. У сваёй рабоце бібліятэка кары-

Матэрыялы бібліятэк-пераможцаў у намінацыі «За падтрымку і развіццё чытання»

нальнай спадчыны з'яўляецца прыярытэтным напрамкам асветніцкай дзейнасці бібліятэкі, якую яна вядзе з дапамогай экспанатаў бібліятэчнага музея народнага побыту. Калекцыя музея пачала фарміравацца ў 1990-х гг., а пасля з'яўлення двух праектаў, «Часоў злучальнай нітка» і «У родным слове – цэлы свет», работа па прыцягненні дзяцей да вывучэння беларускай традыцыйнай культуры значна актывізавалася. У рамках гэтых праектаў супрацоўнікі бібліятэкі праводзяць тэматычныя экскурсіі з элементамі тэатрызацыі і майстар-класамі, прысвечанымі беларускаму традыцыйнаму побыту, ежы, вопратцы, рукадзеллю, урокі, фальклорныя вечары і святы, гадзіны краязнаўства, выстаўкі як у бібліятэцы, так і па-за ёю.

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк **трэцяе месца** прысуджае *Дварышчанскай сельскай бібліятэцы Лідскага раёна*. Своеасаблівым брэндам бібліятэкі з'яўляюцца ўнікальныя краязнаўчыя матэрыялы па гісторыі вёскі Дварышча, яе знакамітых земляках, сабраныя па каліюцах з розных крыніцаў, з успамінаў сваякоў і аднавяскоўцаў. Дзякуючы намаганням і старанням бібліятэкара пры ўстанове створаны этнаграфічны пакой «Спадчына», дзе сабраная калекцыя, што налічвае больш за 100 экспанатаў беларускага побыту: макет печы, прылады селяніна, рэчы хатняга побыту, адзенне селяніна сярэдзіны XIX – пачатку XX ст., рэчы-сведкі Вялікай Айчыннай вайны, вырабы народнага тэкстылю (абрусы, поспілкі, ручнікі з самаробнага палатна).

У намінацыі **«За падтрымку і развіццё чытання»** бібліятэкі прадставілі на разгляд журы 9 працаў.

Лепшай сярод гарадскіх і раённых бібліятэк стала *Вілейская раённая цэнтральная бібліятэка імя Г. Новік*. Бібліятэкары займаюцца вывучэннем гісторыі краю і зберажэннем культурных традыцыяў, праводзяць вялікую работу па ўшанаванні памяці выдатнай паэтки Ганны Новік, прапагандуюць творчасць мясцовых паэтаў. У бібліятэцы распрацаваны і з поспехам рэалізуюцца праект «Чытаем кнігі мясцовых аўтараў» (2014 – 2017 гг.). У рамках праекта бібліятэкары актыўна прапагандуюць творчасць мясцовых аўтараў, выкары-

стаецца інавацыйным падыходам, у аснове якога – інтэрактыўныя формы правядзення масавых мерапрыемстваў: прэзентацыі кніг, хіт-парады, флэшмобы, віртуальныя турні, мастацкія экскурсіі і шэраг іншых. Асабліва ўвага бібліятэкара надаецца мастацкаму афармленню памяшкання – бібліятэка выглядае як святочная пляцоўка: усюды яркія фарбы, кветкі, драпіроўкі з тканіны, казачныя персанажы. Рэалізаваць крэатыўныя ініцыятывы дае магчымасць аматарскае аб'яднанне «Авангард».

Другое месца ў намінацыі **«За падтрымку і развіццё чытання»** прысуджае *дзіцячай бібліятэцы № 10 г. Мінска*. Вялікую ўвагу бібліятэка надае папулярныя кнігі і асабліва чытанню дзяцей і падлеткаў. Яна з поспехам рэалізуе шэраг праектаў, напрыклад: «Школа сямейнага выхавання», «Расцём з цікавай кнігай», «KINOMания», «Играй & К» – гульнявая пляцоўка. На развіццё ў падростаючага пакалення патрэбнасці ў пастаянным удумлівым чытанні накіраваная комплексная мэтавая праграма «Чытанне дзяцей – каштоўнасць сучаснай культуры».

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк на **другое месца** журы вылучыла *Пагародзенскую сельскую бібліятэку Воранаўскага раёна* за актывізацыю цікавасці дзяцей да беларускай літаратуры, нацыянальнай культуры, мовы. Бібліятэка актыўна працуе па мэтавай праграме «Я люблю свой родны край» (2016 – 2020 гг.), галоўнай мэтай якой з'яўляецца адраджэнне і захаванне гісторыка-культурнай спадчыны роднага краю. Распрацаваная і паспяхова рэалізуюцца праграма летняга чытання «100 ідэяў для лета». Шмат мерапрыемстваў праходзіць пад час Тыдня дзіцячай і юнацкай кнігі. Супрацоўнікі бібліятэкі цікава праводзяць летнія чытанні пад адкрытым небам, у гарадскім скверы, на пляцоўцы каля бібліятэкі.

Наталія КАРНЯЙЧУК,
вядучы бібліятэкар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі
Вольга КАКШЫНСКАЯ,
галоўны бібліятэкар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

(Заканчэнне ў наступным нумары)

Матэрыялы бібліятэк-пераможцаў у намінацыі «За значны ўклад у выхавальную работу з падростаючым пакаленнем»

ўдакладняюцца, а потым выкарыстоўваюцца пад час падрыхтоўкі і правядзення мерапрыемстваў.

У намінацыю **«За значны ўклад у выхавальную работу з падростаючым пакаленнем»** бібліятэкамі было даслана 9 працаў.

Лепшай сярод гарадскіх і раённых бібліятэк прызнана *Цэнтральная гарадская дзіцячая бібліятэка г. Баранавічы* за папулярныя беларускай кнігі ў дзіцячым асяроддзі сродкамі інавацыйных формаў масавай работы. Бібліятэкай рэалізаваны крэатыў-праект «Вясёлка юбілейных падзеяў», асноўнай задумкай якога з'яўляецца адзначэнне юбілеяў пісьменнікаў ці кніг у бібліятэцы цікавымі, нестандартнымі мерапрыемствамі, у аснове якіх – камп'ютарныя тэхналогіі. У выніку ажыццяўлення крэатыў-праекта ў бібліятэкараў ат-

Гэта патрабуе пастаянных намаганняў і сістэмнай працы з боку бібліятэкараў, што яны і адлюстравалі ў «Азбуцы бібліятэкі». Арыгінальна аформленая праца падрабязна адлюстроўвае дзейнасць бібліятэкі па ўсіх яе напрамках на кожную літару алфавіта.

Другой прэміяй сярод бібліятэк, размешчаных у сельскай мясцовасці, журы адзначыла *Камяноўскую сельскую бібліятэку-філіял № 20 Камянецкага раёна*. Цікавую комплексную работу праводзіць бібліятэка па прывіцці дзецям і падлеткам беражлівага стаўлення да навакольнага асяроддзя, фармаванні экалагічнай культуры. Сістэмны і паслядоўны характар экалагічнага выхавання юных карыстаўнікаў забяспечвае мэтавая праграма «Жыві, Зямля» (2016 – 2020 гг.), якая стала працягам праграмы «Стань для прыроды сяб-

Беларускі пасады Ніны Дзявольскай

Ніна Дзявольская нарадзілася 25 чэрвеня 1937 года. Яна – пляменніца Дзядора Дзявольскага, які быў шчырым сябрам і папечнікам Максіма Багдановіча. Закончыла ў Маскве інстытут замежных моваў, займела і мастацкую адукацыю. Працавала перакладчыкам, выкладчыкам. Жыццёвы лёс яе многімі промнямі звязаны з Яраслаўлем. Даследчыца зацікавілася творчасцю М. Багдановіча, які вучыўся ў Яраслаўлі, пачала перакладаць творы нашага класіка на французскую мову.

Ніна Сяргееўна даўно і плённа працуе на карысць нашай літаратуры, розгаласу яе ў шырокім свеце. У 2011 г. выдала зборнік паэзіі на беларускай і французскай мовах «У краіне паэтаў. Au pays des poetas», дзе змешчаны перакладзеныя ёю творы 30 беларускіх аўтараў. У 2013 г. выйшаў зборнік «Паэты рускія, беларускія і польскія», дзе змешчаны перакладзеныя Н. Дзявольскай на французскую мову вершы М. Багдановіча, Уладзіміра Караткевіча, Рыгора Барадуліна, Генадзя Бураўкіна, Ніны Мацяш, Уладзіміра Някляева, Алеся Разанава, Яўгеніі Янішчыц, Веры Буланды, Эдуарда Акуліна, Міхася Скоблы, Валерыі Куставай і аўтара гэтых радкоў.

На прэзентацыі зборніка паэзіі «У краіне паэтаў» прагучалі экспромты-прысвячэнні суаўтарам гэтай кнігі, тэксты потым я змясціў у маім зборніку «Нас – многа! Га-

доў увершаваныя радкі» (2012 г.).

А знакамітай і нястомнай у творчасці-дзеінасці для ўзвышэння і распаўсюду іскрынак беларускай паэзіі – Н. Дзявольскай быць у нахненні МНОГІЯ ЛЕТЫ, каб было зайздросна іншым!

Прапаную некалькі вершаў з кнігі Ніны Сяргееўны «Стихотворения» (Мінск, 2013, рэдактар масквіч Іван Бурсаў) у маім перакладзе і свой верш, прысвечаны выдатнай асобе, якая паядноўвае некалькі краінаў.

Сяргей ПАНІЗЬНІК

3 гісторыі Жукоўшчынскага парку

На паўднёвай ускраіне аграгарадка Жукоўшчына Дзятлаўскага раёна раскінуўся прыгожы парк пейзажнага тыпу. Выразнасць пейзажнай кампазіцыі дасягнутая кантрастным спалучэннем высокіх дрэваў з нізкай шчыльнай пасадак кустоў, невялікімі палянкамі, а таксама за кошт чаргавання дрэваў розных пародаў. Па перыметры парку праходзяць тры алеі: ліпавая, грабавая і яловая.

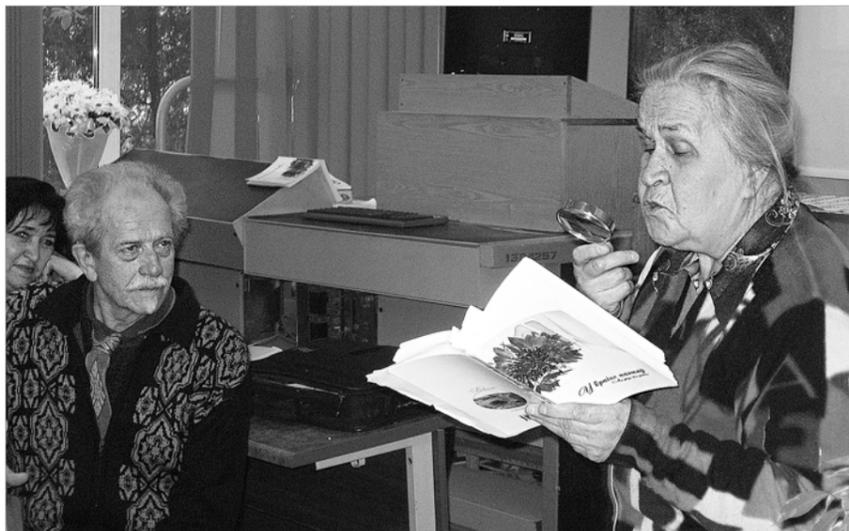
Сядзібна-паркавы комплекс быў закладзены пры Эдмундзе Корсаку ў сярэдзіне XIX стагоддзя. Неагатычны палац праіснаваў у Жукоўшчыне да канца 1940-х гадоў. Ён складаўся з двухпавярховага пяціваконнага галоўнага корпуса, з правага боку была дабаўленая чатырохпавярховая квадратная вежа. Пры ўваходзе ў палац быў ганак з двума слупамі, што трымалі вялікі балкон. Палац размяшчаўся так, што галоўны фасад з балконам выдатна было бачна цераз возера. Вядома, што ў 1930-я гады ў палацы была асаблівая сістэма ацяплення: унутры сценаў былі хады, куды з печай, што меліся ў кожным пакоі, ішло цёплае паветра. Дзякуючы гэтаму вонкавыя сцены былі цёплыя і, прытуліўшыся да іх, можна было сагрэцца. Быў у палацы і пакой смеху з крывымі люстэркамі. Паміж возерам, сажалкай і вежай палаца быў вялікі луг, на якім спраўлялі дажынкi, каляды і іншыя святы. Меўся тут і басейн з карпамі.

У 1940 – 1941 гадах у палацы размяшчалася школа. У гады Вялікай Айчыннай вайны ён гарэў. Пазней яго ўзарвалі і разабралі на будаўнічыя матэрыялы мясцовага жыхары.

У 1869 годзе ў Жукоўшчыне быў заснаваны вінакурны завод, што працаваў пры дапамозе пары. Гэта быў двухпавярховы мураваны будынак. Меліся два вінныя скляпы. Завод працаваў да пачатку Вялікай Айчыннай вайны, а затым у напалову зруйнаваным будынку была лазня. Пасля вайны, калі пачалі ўсё адбудоваць, цэглу са сценаў завода перавезлі ў вёску Парэчка Дзятлаўскага раёна.

З сядзібна-паркавага комплексу да цяперашняга часу захаваўся толькі парк, уключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь.

Вольга ЛУПАЧ,
навуковы супрацоўнік Дзятлаўскага дзяржаўнага
гісторыка-краязнаўчага музея

На здымку Міколы ТРУСА: Н. Дзявольская выступае ў Беларускай дзяржаўнай тэхналагічнай універсітэце, 6 мая 2014 г.

Ніна ДЗЯВОЛЬСКАЯ

На мацерыку

Ліхацтва скалаў, водгалас раўнін,
шаленства непакорных вадаспадаў,
туманай пераходны сплін
і лапатня прыдуманых каскадаў.

Лясоў задума, стэпаў варажба,
навала навальніц, паспешліваць маланак,
з далоняў поля баразён бажба,
журба святой крыніцы між палянак.

За кожным новым курганом
узгор'е бачыцца другое.

Жыццё – нібыта той паром –
спывае, надта ж дарагое.
А нам на ўзвышак, зноў у шлях,
каб дыхала грудзей напруга.
Не супыняйся на палях!
Твая ахова – засень друга.

Сяргей ПАНІЗЬНІК

Вопыт і вынік

Пад 80-ы крок творчага жыцця паэта,
перакладчыка, мастака Дзявольскай Ніны
Сяргееўны

Масква – сябравачка Парыжу:
Дзявольская Максіму-Стрыжву
узлёт ускрыліла...

Палёт
над Францыяй – каторы год!¹
А ў Яраслаўлі ўжо народ
мацуе дах Музея, спод, –
бо юбілейны ўспыхне сход².

Дзявольскай выбухне зварот:
– Тут

Багдановіч творчы плод
пакінуў Вечнасці ў даход!

Масква і ў Менск вядзе паход.
«Француз» Максім гукнуў на ўзвышшы:

– О! Беларусь займела нішы,
каб нам «бонжурыца» ў Парыжы,
гучаць з Еўропай у акорд.
Усклікнуў і Берлін: – Mein Gott!

Не ляжа
маё Слова
крыжам.

Узрадаваўся і Дзядор³:
– Мой сябар даляцеў да зор!

Праз межы мчыцца Мовы вобад,
бо вынік дай
Дзявольскай в о п ы т!

¹ Першыя надрукаваныя пераклады былі ў 2011 г. («Из опыта перевода на французский язык стихотворений Максима Богдановича». «Культура, Нацыя», № 16, снежань 2016 г.)

² У Яраслаўлі 9 снежня будучы адзначаць 25-годдзе заснавання ўстановы «Цэнтр беларускай культуры. Музей Максіма Багдановіча».

³ Дзядор Дзмітрыевіч Дзявольскі – родны дзядзька Ніны Сяргееўны.

ГА «Беларускі фонд культуры» і
рэдакцыя «Краязнаўчай газеты»
шчыра віншуюць Ніну Сяргееўну з
юбілеем. Зычым моцы, поспехаў, зда-
роўя і новых творчых здзяйсненняў.

У музей — «А шостаі гадзіне вечара пасля вайны»

Асіповіцкі раённы гісторыка-краязнаўчы музей у рамках Міжнароднай ночы музеяў зладзіў імпрэзу «А шостаі гадзіне вечара пасля вайны». Супрацоўнікі музея разам з асіповіцкімі краязнаўцамі, збіральнікамі і гістарычнымі рэканструктарамі падрыхтавалі тэматычныя выстаўкі, прысвечаныя Другой сусветнай вайне. Тут былі макеты зброі, рыштунак салдатаў і афіцэраў Чырвонай Арміі і вермахта, а таксама больш рэдкія прадметы вайсковага ўжытку, якія належалі вайскоўцам з Румыніі, Італіі, Японіі, Польшчы.

Наведнікі музея маглі пакарыстацца тэлефонамі і рацыямі 263-й базы захавання, рамонт і ўтылізацыя сродкаў сувязі. Дзеці з захапленнем апрачалі касцюмы супрацьмічнай абароны, што прынеслі вайскоўцы з 336-й рэактыўнай артылерыйскай брыгады.

Імпрэза пачалася, калі да музея прыехалі асіповіцкія байкеры, якія ўрачыста перадалі дырэктару музея Антаніне Сцяпанавай гільзу з зямлёй з месцаў баёў, што праходзілі на асіповіцкай зямлі.

Дырэктар музея ўручыла граматы «Верны сябар музея» людзям і калектывам, якія дапамагаюць у здзяйсненні музейных планаў: краязнаўцам, збіральнікам калекцыяў, рэдакцыі раённай газеты, узорнаму калектыву «Школьны тэатр», дзіцячай школе мастацтваў № 1, дзіцячай мастацкай школе, Цэнтру народных рамёстваў, супрацоўнікам цэнтральнай клубнай сістэмы, вайскоўцам 336-й рэактыўнай артылерыйскай брыгады, супрацоўнікам Асіповіцкага РАУС, выдаўцу Віктару Хурсіку, настаючаю храмаў у Дараганаве і Прошчы айцу Максіму, загадчыцы аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ірыне Раманчук.

Для ўдзельнікаў імпрэзы – а іх было каля 400 чалавек – супрацоўнікі музея падрыхтавалі эстрадна-харэаграфічную праграму «Песні ваенных гадоў» і паэтычную кампазіцыю «Памяць аб вайне». На заканчэнне выступіў духавы аркестр раённага Цэнтра культуры.

Юрый КЛЕВАНЕЦ
Фота аўтара

Творчасць нашых чытачоў

22 чэрвеня

Уставай ранак з росамі белымі,
Лёгка сон калыхаў немаўлят.
А мы ўсе ўжо былі пад прыцэламі
Нямецкіх гармат.

І зямля яшчэ спала, здавалася,
І лісток не дрыжэў ні адзін,
А да страшнай вайны заставалася
Пяць хвілін!

Удар гармат на дасвеце прыйшоўся
І ўзарвай цішыню.
На дзве часткі сусвет раскалоўся –
На мір і вайну.

Дасталася нам горкая доля –
Кожны трэці ў зямлі.
...А валошкі ў адроджаным полі
Ізноў расцвілі.

Будзь героям навечна ўдзячны
І так пражыві,
Каб з людзей больш ніхто
не пабачыў
Ні слёз, ні крыві.

Пад блакітным бязвоблачным
небам

Трэба мір бараніць.
Тады будзем і з песняй, і з хлебам –
Будзем жыць!

Мы ўсе яшчэ жывём на той вайне...

Мы ўсе яшчэ жывём на той вайне:
Шалёныя нас даганяюць кулі,
І цень фашыста мроіцца ў акне,
І плачуць пасівельныя матулі.

Той страшны час ніколі не забыць!
А нехта пра яго паспеў забыцца,
І мір ізноў на валаску вісіць,
І рвуцца бомбы, рушацца граніцы.

Удваццаць першы, прагрэсіўны век
Бяда ізноў кагосці напаткала.
Чаму ты гэта робіш, чалавек,
Няўжо табе прайшоўшых
войнаў мала?

Забыўся ты пра галашэнне ўдоў
І пра людзей, якіх ужо не вернеш.
Навошта ты ваюеш зноў і зноў,
Граніцы перакройваеш і дзеліш?

Не палівай крывёй зямны прастор,
Хадзі па сцежках цёплых,
росных, чыстых,
Бо мы ж усе, усе лямі да зор –
Высокіх, недасяжных,
прамяністых.

Вера Дыдышка

Пра нашыя кветачкі

Уздоўж

1. «І расцвітае сон-трава, // І ... -й-мачыха, і крокус». З верша Т. Дзям'янавай «Якія слаўныя дзянькі». 5. Дзе кветка – там і ... (прык.). 8. Прымаўка – кветачка, ... – ягадка (прык.). 10. І ... прыгожая, калі яна цвіце (прык.). 11. Закончаная частка спектакля. 12. «... смяецца кветкамі». Р. Эмерсан. 17. Буйная драпежная птушка. 18. «Сланечнік велічны, багаты расцвітае, // І цэлы дзень за сонцам ... свой павяртае». З паэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш». 21. Дзяўчына без каханьня, што кветка без ... (прык.). 22. «... – душа кветкі». Ж. Верн. 24. «О Беларусь, мая ..., // Зялёны ліст, чырвоны цвет». З верша У. Дубоўкі «О Беларусь, мая ...». 28. «І жаўрук ля воблакаў спывае, // І ... сіняя цвіце». З верша В. Гардзея ««Жаўрукамі далеч палаявая». 29. Камар не ..., яго і без доўбні ўб'еш (прык.). 30. Кветка пакуль цвіце, да той пары і ... радуе (прык.).

Упоперак

1. «І раптам залацістая ... // Галінкі працягнула да мяне». З верша У. Караткевіча «...ы». 2. Хвойнае вечназялёнае дрэва. 3. Кожны ... шляху прыбаўляе часцінку мудрасці (прык.). 4. Рыба; культурная разнавіднасць сазана. 6. Ад дажджу травы расцвітаюць, ад песні – ... (прык.). 7. ... што дзеці, догляд любяць (прык.). 9. ...! Вокліч з пераможнай інтанацыяй. 13. Паўднёвая вечназялёная расліна з пахучымі белымі кветкамі. 14. Ад яблыні – ..., ад елкі – шышка (прык.). 15. Паўднёвая вадзяная расліна з буйнымі прыгожымі кветкамі. 16. У старажытнарымскай міфалогіі – бог палёў і лясоў. 19. Ліпавы зараснік. 20. Хораша ... цвіце – да ўраджаю лёну (прык.). 23. Пакуль вочы – свет, покуль рукі – ... (прык.). 24. Зайдросніка суседняя ружа, як ..., коле (прык.). 25. Тканая хустка. 26. Збудаваў не ў выглядзе вялікіх варотаў як элемент дакору. 27. Грунт пад вадой вадаёма.

Склаў **Лявон ЦЕЛЕШ**

1		2		3		4		5		6		7
				8					9			
				10							11	
12		13		14				15				
										16		
										18		
19												20
22		23		24			25		26			
											27	
						28						
29												
											30	

Ліпень

1 – Войцік Галіна Антоўна (1927 – 2007), беларусазнаўца, філолаг, перакладчык, педагог, дзеяч беларускага замежжа – 90 гадоў з дня нараджэння.

1 – Кіпель (дзявоч. Савёнак) Зора Лявонаўна (1927, Мінск – 2003), літаратуразнаўца, перакладчык, публіцыст, бібліятэказнаўца, грамадскі і культурны дзеяч беларускага замежжа – 90 гадоў з дня нараджэння.

2 – Вагнер Генрых Матусавіч (1922, Польшча – 2000), кампазітар, народны артыст Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

2 – Зубко Антоній (1797, Полацкі р-н – 1884), дзеяч Беларускай Праваслаўнай Царквы, архіепіскап Мінскі і Бабруйскі – 220 гадоў з дня нараджэння.

6 – Драчоў Пётр Мікалаевіч (1937 – 2005), графік, творы якога знаходзяцца ў вядучых музеях Беларусі, уладальнік дыпламаў і прэміяў усеазаўных і рэспубліканскіх конкурсаў на лепшае афармленне кнігі – 80 гадоў з дня нараджэння.

7 – Шагал Марк Захаравіч (1887, Віцебск – 1985), беларускі і французскі мастак, графік, адзін з лідараў мастацкага авангарда XX ст. – 130 гадоў з дня нараджэння.

7 – Янка Купала (Луцэвіч Іван Дамінікавіч; 1882, в. Вязынка, Маладзечанскі р-н – 1942), народны паэт Беларусі, класік беларускай літаратуры – 135 гадоў з дня нараджэння.

8 – Залётнеў Алег Барысавіч (1947), кампазітар, які працуе пераважна ў галіне камернай і вакальна-сімфанічнай музыкі, музыкі для тэатра і кіно, педагог – 70 гадоў з дня нараджэння.

9 – Астрэйка Сяргей Адамавіч (1912, Капыльскі р-н – 1937), паэт, перакладчык – 105 гадоў з дня нараджэння.

10 – Бонч-Асмалоўскі Анатоль Восіпавіч (1857, Віцебск – 1930), рэвалюцыянер-народнік, удзельнік рэвалюцыі 1905 – 1907 гг., эканаміст, грамадскі дзеяч, публіцыст – 160 гадоў з дня нараджэння.

10 – Капыловіч Мікола (Мікалай Фаміч; 1937, Лельчыцкі р-н – 2000), пісьменнік, аўтар апавесцяў, апавяданняў, журналіст, педагог – 80 гадоў з дня нараджэння.

10 – Клімук Пётр Ільіч (1942, Брэсцкі р-н), першы беларускі касманаўт, генерал-палкоўнік авіяцыі, двойчы Герой Савецкага Саюза (1973, 1975), вучоны ў галіне тэхнічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1978), Дзяржаўнай прэміі Расіі (2001), узнагароджаны многімі ордэнамі Расіі і Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

10 – Купалаўскі мемарыяльны запаведнік (в. Вязынка Маладзечанскага р-на, 1972) – 45 гадоў з часу адкрыцця.

Народ сказаў...

• Пан-абшарнік наняў для свайго сына настаўніка, які паходзіў з сялянскай сям'і. Вітаючыся з ім, пан пагардліва падаў яму адзін палец рукі.

– Вялікі гонар, пане! Цэлы палец для мяне зашмат, вось вам, пане, паўпальца здачы, – адказаў настаўнік, падаючы пану скручаную дулю.

• Следчы робіць агляд месца, дзе адбылося злачынства, а яго пісар запісвае ў пратакол: «...на сталае знайшлі пляшку з зуброўкай...».

– Э, пачакайце, – кажа следчы, – трэба пакаштаваць, ці тут сапраўды зуброўка. Гэта ж вельмі важна для справы.

Пакаштаваў, і кажа:

– Пішыце: «У пляшцы была зуброўка».

– Не, гэта, здаецца, была не зуброўка, а пярцоўка, – кажа пісар і таксама глытнуў з пляшкі.

– Не можа быць, – здзівіўся следчы і яшчэ раз прылажыўся да пляшкі.

– А што – пярцоўка, – стараўся пераканаць яго пісар. І яшчэ са смакам кайтнуў.

Паціснуў плячыма следчы, ды й кажа: – Пішы ў пратакол, што на сталае знайшлі парожнюю пляшку, і ніяк не маглі даведацца, што ў ёй было.

Паводле зборніка «Беларускія народныя жарты (сабраў Змітро Бяспалы; Мінск: Беларусь, 1970)

Дабрадзееі XX-га веку.

Першы пан: Ешце, пане, ешце, – ведайце старапольскую гасыціннасць!..

Другі пан: Шчыра дзякую – сыт, як кабан.

Першы пан: – Ешце, жывата не шкадуўце, а я лупіні і костачкі на кухню занясу, – заўтра субота – прыдуць жабракі прасіць міласціны, дык я ім аддам, хай сабе пакывяцца.

Карыкатура з часопіса «Маланка» (№ 11, 1928 г.)

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАЛЯКІ (працяг артыкула).

Этнакультурныя сувязі беларускага і польскага народаў маюць даўнія традыцыі. Групы палякаў на этнічных беларускіх землях існавалі ўжо ў XII ст. Узмацненне польскага этнакультурнага ўплыву на тэрыторыі Беларусі прыпадае на перыяд пасля Люблінскай уніі 1569 г., калі беларускія землі разам з іншымі землямі Вялікага Княства Літоўскага ўвайшлі ў федэратыўную дзяржаву Рэч Паспалітую. Частка беларускага насельніцтва, асабліва прадстаўнікі вышэйшых саслоўяў, розных групаў шляхты, прымаючы уніяцкую або рыма-каталіцкую веру, змяняла сваё этнічнае самавызначэнне. Перасяленне на беларускія землі групаў палякаў з этнічных польскіх земляў было нязначным. Сваю этнічную спецыфіку захоўвалі групы мазурскіх перасяленцаў, т.зв. буднікаў (чыншавая шляхта), якія займаліся ляснымі промысламі і жылі на Палессі ў т.зв. будах. Своеасаблівым вынікам абстрактнага сацыяльных супярэчнасцяў на Беларусі пасля ўваходжання яе ў склад Расійскай імперыі ў выніку трох падзелаў (1722, 1793, 1795) Рэчы Паспалітай

стала ўтварэнне на беларускіх этнічных землях, беларуска-літоўскім этнічным паграніччы пэўных тэрыторыяў, на якіх сяляне, з'яўляючыся каталікамі паводле веравызнання, вызначалі сваю этнічную прыналежнасць як польскую і імкнуліся да пераймання пэўных элементаў польскай культуры.

Ва ўмовах, калі на беларускіх землях існавалі розныя формы шматмоўя, у т.л. беларуска-польскае, узнік і ў далейшым уздзеянчаў на працэс фармавання польскай літаратурнай мовы мясцовы дыялект польскай мовы, т.зв. ускраінная польская мова (polszczyzna kresowa; літаратурная дзейнасць А. Міцкевіча, У. Сыракомлі, Я. Ходзькі, Э. Ажэшкі).

У 1897 г. на Беларусі жыло больш за 140 тыс. палякаў, найбольш у Гродзенскай (10%) і найменш у Магілёўскай (1%) губернях. Павелічэнне колькасці палякаў на тэрыторыі Беларусі ў XX ст. адбывалася ў асноўным на захаднебеларускіх землях, якія ў 1921 – 1939 гг. уваходзілі ў склад Польшчы. Ва ўмовах узмацнення сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту ў Зах. Беларусі праводзілася палітыка акаталічвання і паланізацыі насельніцтва. Сюды з этнічных польскіх зем-

ляў перасяляліся групы асаднікаў, розныя катэгорыі рабочых і чыноўнікаў. Усяго ў 1920 – 1930-я гг. у Зах. Беларусь перасялілася блізу 300 тыс. палякаў.

У той жа час палякі ў БССР – адна з

асноўных этнічных групаў (паводле перапісу 1926 г. іх налічвалася 97,5 тыс. чал.).

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)

Паўл Дзекер. «Алегорыя палякаў» (1737 г.)